

У цьому контексті тінізація ринку праці та зайнятості населення - це протиправна діяльність, пов'язана з неофіційним працевлаштуванням, зокрема використання праці найманих працівників без укладання трудових договорів і угод, виплата зарплати "в конвертах", ухиляння від сплати податків, соціальних внесків, неоплачуваний понаднормований час роботи, лікарняні, відпустки, порушення роботодавцями інших вимог трудового законодавства [3].

Список використаних джерел

1. Яковенко Р. В., Козенко Р. О. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу. Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010, вип. 17, с. 447–451.
2. Овчаренко Л. В., Ожелевська Т. С. Інвестування в людський капітал як фактор становлення інноваційної економіки в Україні. – "Innovative Solutions in Modern Science", № 1(1) / Dubai, 2016. ISSN 2414-6714. с. 17–21.
3. Дубич К. В. Фактори тінізації ринку праці. Державне управління: удосконалення та розвиток, 2017, № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1132>.

Шармар Ольга Михайлівна,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ТА ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Анотація. У тезах розглядається питання імплементації положень міжнародного кримінального і гуманітарного права у законодавство України про кримінальну відповідальність щодо кримінальної відповідальності за злочини проти людяності.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, злочини проти людяності, міжнародні злочини, Римський статут Міжнародного кримінального суду.

Summary. The thesis considers the implementation of the provisions of international criminal and humanitarian law on criminal liability for crimes against humanity.

Keywords: criminal responsibility, crimes against humanity, international crimes, the Rome Statute of the International Criminal Court.

Збройна агресія Російської Федерації проти України, яка триває шість років, станом на тепер кваліфікується як міжнародний збройний конфлікт і щодо такого стану діють норми міжнародного гуманітарного права, серйозні порушення якого визнаються міжнародними злочинами, передусім – воєнними злочинами. Окрім воєнних злочинів, на окупованих територіях України вчиняються й інші різновиди міжнародних злочинів – злочини проти людяності, за вчинення яких винні особи уникають кримінальної відповідальності. Це обумовлено невідповідністю законодавства України про кримінальну відповідальність положенням міжнародного кримінального і гуманітарного права, а саме відсутністю складу відповідного злочину у Кримінальному кодексі (далі – КК) України як підстави кримінальної відповідальності [1].

Чинний КК України не передбачає кримінальної відповідальності за злочини проти людяності та за воєнні злочини, які є порушенням звичаєвого, а не договірного міжнародного гуманітарного права. Для усунення цих прогалин 27.12.2019 р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права». Згідно з цим документом в КК України має з'явитися ст. 442-1 «Злочини проти людяності» з наступною редакцією:

«1. Умисне вчинення (заподіяння) в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб:

1) переслідування, тобто обмеження основних прав людини за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, статевими або іншими дискримінаційними ознаками, визначеними міжнародним правом;

2) депортації населення, тобто примусового і за відсутності підстав, передбачених міжнародним правом, переміщення (виселення) однієї чи кількох осіб з місцевості, на території якої вони законно перебували, на територію іншої держави;

3) насильницького переміщення населення, тобто примусового і за відсутності підстав, передбачених міжнародним правом, переміщення (виселення) однієї чи кількох осіб з місцевості, на території якої вони законно перебували, в іншу місцевість у межах однієї й тієї самої держави;

4) зґвалтування, сексуальної експлуатації, примусової вагітності, примусової стерилізації або будь-яких інших форм сексуального насильства;

5) оборнення в рабство або торгівлі людьми;

6) насильницького зникнення;
7) незаконного позбавлення волі;
8) катування;
9) середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, -
караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

2. Умисне вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб:

- 1) апартеїду;
- 2) винищення;
- 3) вбивства, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Примітка. 1. Під нападом на цивільних осіб у цій статті слід розуміти багаторазове вчинення будь-якого з діянь, зазначених у цій статті, на виконання або на підтримку політики держави чи організації, спрямованої на вчинення такого нападу.

2. Під насильницьким зникненням у цій статті слід розуміти діяння, передбачені статтею 146-1 цього Кодексу

3. Термін «апартеїд» вживається у значенні, визначеному Конвенцією про припинення злочину апартеїду та покарання за нього від 30 листопада 1973 року.

3. Під винищенням у цій статті слід розуміти позбавлення життя однієї чи кількох осіб шляхом умисно створених життєвих умов, спрямованих на знищення частини населення, у тому числі шляхом позбавлення доступу до продуктів харчування або лікарських засобів.

4. Під катуванням у цій статті слід розуміти умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання особі» [2].

Аналізуючи зміст запропонованої норми виникає низка питань, які є проблемними для кваліфікації злочинів. Відповідно до ч. 2 ст. 442-1 КК України встановлюється відповідальність за умисне вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб: 1) апартеїду; 2) винищення; 3) вбивства. Згідно з ч. 3 примітки ст. 442-1 КК України винищення – це позбавлення життя хоча б однієї людини шляхом умисно створених життєвих умов, спрямованих на знищення частини населення (примітка 3 до ст. 442-1 КК України), а під «вбивством» – умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ч. 1 ст. 115 КК України), з'ясувати відмінність між поняттями вбивство та винищення в контексті ч. 2 ст. 442-1 КК України складно. Крім цього, аналіз положень ст. 7 («Злочини проти людяності») Римського статуту

Міжнародного кримінального суду свідчить, що під винищенням в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб слід розуміти умисне створення умов життя, розрахованих на те, щоб знищити частину населення. Такі формулювання ускладнюють розмежування злочинів проти людяності із поняттям геноциду (ст. 442 КК України), який також передбачає діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи як такої шляхом: 1) позбавлення життя членів цієї групи; 2) заподіяння їм серйозної шкоди; 3) створення для групи життєвих умов, спрямованих на повне чи часткове її фізичне знищення; 4) вжиття заходів, розрахованих на запобігання дітонародженню в такій групі; 5) насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу. Як бачимо, у КК України в різних нормах з'являється кілька схожих термінів за змістом «винищення» і «знищення» [3, с. 419].

Таким чином, забезпечуючи повноту імплементації положень міжнародного кримінального і гуманітарного права щодо кримінально-правового переслідування за міжнародні злочини шляхом внесення змін в КК України, законодавець має максимально дотриматися принципу гармонізації норм міжнародного права з нормами національного законодавства і досягти максимальної формальної визначеності при конструюванні нових норм.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/> (дата звернення: 11.04.2020 р.).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права : проект закону №2689 від 27.12.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 (дата звернення: 11.04.2020).

3. Шармар О.М. Проблемні питання злочинів проти людяності. *Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новачії* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), Л. М. Демидова (заст. голов. ред.), А. П. Гетьман та ін.]. Харків: Право, 2020. С. 417–420.